

PRINCIP SPRÁVEDLIVÉHO VYUŽÍVÁNÍ V MEZINÁRODNÍM VODNÍM PRÁVU, JEHO VÝVOJ A VZTAH K OCHRANĚ MEZINÁRODNÍCH VODNÍCH TOKŮ

Mgr. Dominik Andreska, LL.M.

1. Úvod

Mezinárodní vodní právo je odvětvím mezinárodního práva veřejného, které se zabývá právními souvislostmi vodních toků překračujících hranice států, respektive hranice států překračujících (mezinárodních) povodí.¹ Na rozdíl například od mezinárodního mořského práva (které je víceméně komplexně a globálně upraveno Úmluvou OSN o mořském právu, která má 167 smluvních stran), není mezinárodní vodní právo upraveno široce přijímanou globálně aplikovatelnou mezinárodní úmluvou, neboť Úmluva OSN o právu neplavebního využívání mezinárodních vodních toků („sladkovodní sestra“ Úmluvy o mořském právu) má pouhých 38 smluvních stran (jejichž množství dlouhodobě nestoupá) a původně regionální evropská (nyní státům celého světa otevřená) Úmluva Evropské hospodářské komise o ochraně mezinárodních vodních toků má 55 smluvních stran (primárně v Evropě, počet mimoevropských členů zejména v Asii a Africe však roste). Místo toho jsou primárními zdroji mezinárodního vodního práva zejména regionální úmluvy týkající se konkrétních mezinárodních řek a povodí. Výzkum² z roku 2007³ identifikoval na Zemi celkem 276 mezinárodních povodí na území 148 států, přičemž jen ve 113 těchto povodích byla poříčními státy uzavřena nějaká mezinárodní smlouva týkající se takto sdíleného vodního toku. V řadě případů však stranami těchto úmluv nejsou všechny poříční státy v daném povodí, což znesnadňuje aplikaci v nich obsažených pravidel.⁴

S ohledem na výše zmíněné důvody nabývá v oblasti využívání i ochrany mezinárodních vodních toků zásadní význam obyčejové mezinárodní vodní právo a jeho základní principy, povinnost nepůsobit přeshraniční újmu a princip sprá-

¹ Teorie i praxe mezinárodního vodního práva postupně opustila (mezinárodní) vodní tok coby primární objekt právní úpravy a nahradila jej mezinárodním povodím, které již tzv. Helsinská pravidla v roce 1966 definovala jako *geografickou oblast rozkládající se na území dvou nebo více států, která je ohraničena rozvodím a zahrnuje povrchové a podzemní vody, tekoucí do společného ústí*. Přesto se i nadále hovoří o mezinárodních vodních tocích (případně mezinárodních řekách).

² GIORDANO, Mark, DRIESCHOVA, Alena, DUNCAN, James A., SAYAMA, Yoshiko, DE STEFANO, Lucia a WOLF, Aaron T. A review of the evolution and state of transboundary freshwater treaties. *International environmental agreements: politics, law and economics* vol. 14 iss. 3 (2013), str. 245–264. Str. 246.

³ Tj. například před vyhlášením nezávislosti Jižního Súdánu (2011).

⁴ Dobrým příkladem je Čína, která není stranou Úmluvy o Mekongu, nebo Egypt a Súdán bojkotující nedávno (2024) v platnost vstupivší Rámcovou úmluvu o spolupráci v povodí Nilu.

vedlivého využívání. Zatímco povinnost nepůsobit přeshraniční újmu je obecným principem mezinárodního práva životního prostředí a dá se předpokládat, že její podstata je poučenému čtenáři známa, princip spravedlivého využívání je specifický pouze pro oblast mezinárodního vodního práva. Předložený článek se zabývá vztahem tohoto principu k ochraně mezinárodních vodních toků. Ukáže historický vývoj mezinárodního vodního práva do jeho současné podoby, rozebere obsah principu spravedlivého využívání a jeho aplikaci se zvláštním přihlédnutím k ochraně mezinárodních vodních toků a nakonec nastíní možný budoucí vývoj v této oblasti.

2. Historický exkurs – stručný nástin vývoje mezinárodního vodního práva

Ochrana mezinárodních vodních toků nebyla historicky primárním účelem mezinárodního vodního práva. Hlavním důvodem jeho vzniku bylo smírné řešení sporů při využívání vod mezinárodních řek (jednou z nejstarších objevených mezinárodních smluv je smlouva o rozdělení vod řeky Eufratu uzavřená mezopotámskými městskými státy Ummou a Lagašem, jejíž stáří se odhaduje k roku 2500 před naším letopočtem).⁵ Historicky nahlíženo se ovšem (primárně v Evropě se vyvíjející) mezinárodní právo vztahující se k mezinárodním řekám po značnou část historie týkalo v podstatě výlučně jejich využívání k říční plavbě (navigaci), a to hlavně proto, že jiné způsoby využívání vod (v Evropě v dané době nebylo třeba využívat jejich vody k zavlažování) neměly v dané době s ohledem na svůj omezený rozsah potenciál mít přeshraniční prvek. Již smlouvy Vestfálského míru (1648) obsahovaly závazky smluvních stran k odstraňování překážek svobodné plavbě na mezinárodních řekách (konkrétně na Rýnu); zásadní kroky směrem k přetvoření Rýna v nejvýznamnější říční dopravní tepnu Evropy však učinila až Francie, když během napoleonských válek ovládla i jeho východní břeh. Nastavený režim liberalizace říční plavby na Rýně, Máze a Šeldě převzaly mírové smlouvy Vídeňského kongresu nastavující mezinárodněpolitický i mezinárodněprávní režim Evropy v 19. století.⁶

Lidské aktivity zasahující do přirozené (přírodě blízké) podoby evropských vodních toků dlouhodobě směřovaly k získání orné půdy (meliorace mokřadů) nebo k usnadnění říční plavby, ať již spočívaly v napřimování a zkracování přirozeně meandrujících řek, úpravách (zpevnování) říčních břehů⁷ nebo stavbě

⁵ RIEU-CLARKE, Alistair. From treaty practice to the UN Watercourses Convention. In McCAFFREY, Stephen, LEB, Christina a DENOON, Riley T. (eds.). *Research Handbook on International Water Law*. Cheltenham UK/Northampton US: Edward Elgar, 2019. Str. 11–25. Str. 12.

⁶ ČEPELKA, Čestmír a ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. Str. 149–150.

⁷ Například projekt kanalizace Rýna koordinovaný v rámci Rýnské ústřední plavební komise (mezinárodní organizace založené za tímto účelem v roce 1816) v průběhu následujícího půlstoletí odstranil říční meandry Horního Rýna, čímž jej zkrátil o 80 kilometrů (za cenu značných environ-

jezů. Teprve v 1. polovině 19. století se v západní Evropě začaly objevovat další způsoby využívání řek, které svým přínosem pro industrializující se a populačně rostoucí západní civilizaci zastínily až předstihly do té doby dominantní říční dopravu (jejíž význam simultánně umenšovala rozpínající se železnice). Těmito způsoby užívání bylo průmyslové využívání vodní síly (nejprve v manufakturách, později k výrobě elektrické energie) a dále odebírání vody za účelem jejího využití v průmyslu (chlazení) nebo v zemědělství (zavlažování). Tyto nové způsoby využívání často vyžadovaly přehrazení vodního toku, případně způsobovaly pokles průtoku a snížení vodní hladiny. V Evropě nicméně tyto nové způsoby využívání mezinárodních řek nezpůsobovaly zásadní zásah do přirozeného režimu té které sdílené mezinárodní řeky, respektive je státy mezi sebou neřešily nástroji mezinárodního práva. To proto dále kráčelo vyšlapanými stezkami internacionalizace mezinárodních řek pro říční plavbu: Dunaje (1856) a pro koloniální velmoci v Africe Nigeru a Konga (1885).⁸ Pomyslným vrcholem této fáze vývoje mezinárodního vodního práva bylo **versaillské uspořádání Evropy** po první světové válce internacionalizující pro říční plavbu řadu evropských řek (včetně některých, které sdílelo nové zrozené Československo): Labe (včetně Vltavy od Prahy), Odru od ústí řeky Opavy, Němen od Grodna a Dunaj od Ulmu včetně hraničních částí řek Moravy a Dyje. Pro jejich správu versaillský systém předvídal vznik mezinárodních organizací v podobě osvědčené na Rýně a Dunaji – říčních komisí. Ty skutečně vznikly, nefungovaly však úplně bezproblémově, jak svědčí například spor rozhodovaný Stálým dvorem mezinárodní spravedlnosti ve věci **místní příslušnosti Mezinárodní komise řeky Odry** (1929); v něm Stálý dvůr formuloval *teorii společného zájmu* stavící na konceptu společného zájmu všech poříčních států v rámci mezinárodního povodí na konkrétním způsobu společného využívání (zde říční dopravě). Vývoj směrem k další liberalizaci říční plavby i na dopravně významné řeky ležící na území jen jediného státu (např. Temži či Seinu) obsažený v **Barcelonské úmluvě** (1921) však státy odmítly a smlouva pro nedostatek ratifikací nikdy nevstoupila v platnost. Intenzivnější využívání mezinárodních řek i pro neplavební účely naopak zohlednila Ženevská úmluva o využívání vodní síly (1923) deklarující právo států činit na svém území jakékoli kroky k využívání vodní síly (tj. realizovat infrastrukturní projekty na využívání vodní energie, jinými slovy stavět i na mezinárodních řekách vodní elektrárny) za podmínky, že budou dodržena omezení stanovená mezinárodním právem (zejména právo plavby).⁹

---

mentálních dopadů pro místní ekosystémy lužních lesů a ve výsledku také s velkými dopady pro rychlost a průběh povodní na nižších úsecích řeky).

⁸ ČEPELKA & ŠTURMA (op.cit.), str. 151.

⁹ SALMAN, Salman M.A. The Helsinki Rules, the UN Watercourses Convention and the Berlin Rules: Perspectives on International Water Law. *Water Resources Development* vol. 23 no. 4 (2007), str. 625–640. Str. 627.

Liberální režim sdílených řek otevřených volné plavbě v roce 1936 spolu se zbytkem versailleského systému odmítlo Německo, a k jeho obnovení po druhé světové válce došlo až víceméně odděleně v rámci západního a východního bloku.

Pro další krok ve vývoji mezinárodního vodního práva se musíme přesunout na opačný břeh Atlantického oceánu. V Severní i Jižní Americe se otázka užívání vod sdílených řek řešila rovněž, na rozdíl od Evropy ale bylo zásadním tématem jejich využívání k zavlažování. Zajímavý a podstatný je v této souvislosti vývoj pozice USA, a to ve dvou rovinách – na úrovni federální a na úrovni mezinárodní. Nejvyšší soud USA při rozhodování sporů o vodu mezi jednotlivými státy Unie dlouhodobě držel stanovisko ochrany historických (existujících) práv (zavedených způsobů užívání), toto stanovisko však počínaje 30. lety opustil ve prospěch alokace spravedlivého podílu. Na mezinárodní úrovni však USA argumentovaly tak, jak se jim zrovna hodilo: ve *sporu s Mexikem o využívání vod řeky Rio Grande* (1895) ministr Harmon formuloval doktrínu *absolutní územní svrchovanosti*,¹⁰ tj. že na řece výše ležící státy USA mohou vody přítoků Rio Grande využívat v plném objemu, zatímco v *arbitráži ve věci znečištění působeného slévárnou v Trailu* (1938 a 1941) USA vůči Kanadě argumentovaly povinností nepůsobit přeshraniční újmu, kterou arbitrážní tribunál návazně shledal obecným principem mezinárodního práva. Protože ve svém rozhodování v souladu s *agrémentem* obou stran vycházel nejen z mezinárodního práva, ale rovněž z práva USA, introdukoval do právního vědomí mezinárodní právnické obce plíživě rovněž koncept spravedlivých podílů.

Na mezinárodní úrovni pak princip spravedlivého využívání (jakkoli ještě nepoužila toto pojmenování) poprvé dovodila *arbitráž ve věci odvedení vod z jezera Lanoux* (1957) mezi Francií a Španělskem, která zároveň odmítla povinnost na řece výše ležícího státu získat pro projekty využívající na svém území vody sdílené řeky souhlas na řece níže ležícího státu, není-li tím způsobena újma.

¹⁰ Doktrína rozeznává čtyři základní teoretické přístupy k otázce svrchovanosti jednotlivých pořičních států nad částmi sdíleného vodního toku, respektive ke sdílení a správě (managementu) sdíleného vodního toku jako celku. Jsou jimi (1) *teorie absolutní územní svrchovanosti* hájící neomezitelnost svrchovanosti (zejména na vodním toku výše ležícího) státu umožňující na jeho území neomezitelné využívání sdíleného přírodního zdroje (vedoucí v extrémním případě až k jeho úplnému vyčerpání); k ní v dokonalém protikladu stojící (2) *teorie absolutní územní nedotknutelnosti* hájící integritu vodního toku a právo níže ležícího pořičního státu na to, aby na jeho území vodní tok dotékal ideálně ve zcela nedotčeném (neomezeném) stavu; (3) *teorie spravedlivého využívání* (někdy též *teorie omezené územní svrchovanosti*) stojící na hledání materiální spravedlnosti při využívání sdíleného vodního toku více státy a (4) *teorie společného zájmu* stavící na konceptu společného zájmu všech pořičních států v rámci mezinárodního povodí na konkrétním způsobu společného využívání (například říční dopravě nebo obecněji na udržitelném využívání a ochraně vodního toku). Více viz SOBOTKA, Michal. Ochrana mezinárodních vodních toků. In: DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Mezinárodní právo životního prostředí. II. část (zvláštní)*. Beroun: Eva Rozkotová – IFEC, 2008. Str. 16–26. Str. 18. vyčerpávajícím způsobem detailně pak McCAFFREY, Stephen. *The Law of International Watercourses. Second Edition*. Oxford: Oxford University Press 2007. Str. 76–170.

Otázkou kodifikace mezinárodního vodního práva se prvně začala zabývat OSN v roce 1959. Vznik nových států v rámci probíhající dekolonizace a jejich rozvojové ambice (často cílící na změnu zavedených způsobů využívání přírodních zdrojů, které nově sdílelo více států, resp. se o nich již nerozhodovalo z Londýna či Paříže) činily problematiku spravedlivé alokace vod sdílených vodních toků palčivě aktuální. Práce v OSN nicméně vázly a prázdné místo zaplnila činnost Společnosti pro mezinárodní právo (*International Law Association*; dále jen „ILA“), která se tématem zabývala již od roku 1956. ILA v roce 1966 představila **Helsinská pravidla využívání vod mezinárodních řek** (*Helsinki Rules on the Uses of the Waters of International Rivers*) stojící na principu spravedlivého využívání. Helsinská pravidla rychle doznala značné popularity mezi rozvojovými státy, jelikož důsledná aplikace principu spravedlivého využívání hledajícího optimální a zároveň materiálně spravedlivé využívání vod sdíleného vodního toku všemi pořičními státy mezinárodního povodí otevřela opětovnému posouzení a vyjednávání existující způsoby rozdělení vod sdílených řek zavedené v koloniálních dobách. Rozvinuté státy pak zaujala ustanoveními týkajícími se prevence znečištění.¹¹ V akademické obci byla Helsinská pravidla nakonec akceptována coby sbírka obyčejového práva¹² a dodnes jsou (při zohlednění následných doplňení, např. tzv. Montrealských pravidel o znečišťování vod mezinárodního povodí z roku 1982) pravděpodobně nejdůležitějším zdrojem mezinárodního vodního práva vůbec.

V roce 1970 OSN uložila práce na kodifikaci práva souvisejícího s využíváním mezinárodních řek Komisi pro mezinárodní právo (*International Law Commission*, dále jen „ILC“), ta však teprve v roce 1991 představila první pracovní návrh. Mezitím se globální environmentální probuzení 70. let v oblasti mezinárodního vodního práva projevilo například v **Akčním plánu pro životní prostředí** (1972) doporučujícím státům spolupráci a vytvoření komisí pro říční povodí, předcházení znečištění či povinnost oznámení zamýšlených projektů; všechna tato doporučení měla nicméně podobu *soft-law*. Zatímco rozvojové země řešily primárně spravedlivou alokaci vod mezinárodních řek, znečištění bylo jako problém vnímáno zejména na linii mezi západní Evropou a východním blokem; na nutnost jej řešit proto upozornil např. Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (1975), jakkoli je zjevné, že státy východního bloku se (podobně jako své lidskoprávní závazky plynoucí z jiné části téhož Aktu) tato ustanovení nechystaly dodržovat. Až těsně po pádu železné opony byla v rámci Evropské hospodářské komise OSN dojednána **Úmluva EHK o ochraně a využívání mezinárodních vodních toků a mezinárodních jezer** (1992 *UNECE Convention on the Protection*

¹¹ SALMAN (op.cit.), str. 630.

¹² BOURNE, Charles B. The International Law Association's contribution to International Water Resources Law. *Natural Resources Journal* vol. 36 (1996), str. 155-216. Str. 215.

and Use of Transboundary Watercourses and International Lakes, dále také jen „Úmluva EHK o ochraně vodních toků“). Původně regionální Úmluva je postavena na povinnosti předcházet přeshraničním dopadům aktivit činěných na území státu (zejména znečištění) a předvídá uzavření „dceřiných“ úmluv o ochraně a využívání konkrétních řek v rámci regionu EHK.¹³ V roce 2003 přijatý dodatek umožnil k Úmluvě přistoupit i státům mimo region EHK, čímž se Úmluva paradoxně stala první globální úmluvou o mezinárodním vodním právu.

V jednom z mála svých rozsudků se vztahem k Československu rozhodoval MSD ve věci dostavby vodního díla *Gabčíkovo-Nagyymaros* (1997). Přestože jádro sporu před MSD se týkalo hlavně otázky korektního vypovídání mezinárodních smluv a MSD nakonec maďarskou argumentaci environmentálními dopady vodního díla (resp. nově vyvstávšími povinnostmi v oblasti ochrany životního prostředí) coby relevantní důvod pro jeho nedokončení odmítl a (česko)slovenskou jednostrannou dostavbu označil za s právem souladnou, konstatoval jako svým způsobem *obiter dictum* jak povinnost ostražitosti a prevence v oblasti ochrany životního prostředí, tak potřebu sladit ekonomický rozvoj a ochranu přírody ztělesněnou v konceptu udržitelného rozvoje.

Teprve v roce 1994 dala ILC k připomínkám Návrh článků o využívání mezinárodních vodních toků k neplavebním účelům včetně podrobného komentáře k jednotlivým ustanovením (jakési důvodové zprávy). Finální Úmluva OSN o právu neplavebního využívání mezinárodních vodních toků (*UN Convention on the Law of the Non-Navigational Uses of International Watercourses*, dále také jen „Úmluva OSN o vodním právu“) byla dokončena v roce 1997, přijata Valným shromážděním OSN (pro bylo 106 států, proti tři) a předložena státům k ratifikaci. Ta však – i s ohledem na to, že řada států nebyla s výsledným zněním Úmluvy spokojena – postupovala tak pomalu, že to velmi dlouho vypadalo tak, že Úmluva vůbec nevstoupí v platnost;¹⁴ třicátý pátý podpis coby podmínku vstupu v platnost připojil až v roce 2014 Vietnam. Počet smluvních stran Úmluvy zůstává i nadále nízký a její vliv na mezinárodní vodní právo je proto spíše v rovině návodné a vysvětlující (k původnímu Návrhu článků existuje obsáhlý komentář ILC a k Úmluvě aplikační manuál); možnost přetavení v ní obsažených ustanovení v mezinárodní obyčej, aniž by je jako takové označil například MSD,¹⁵ je s ohledem na nízký počet smluvních stran nepravděpodobný.

¹³ Ten kromě široce chápané Evropy zahrnuje rovněž USA, Kanadu, postsovětské státy a Izrael.

¹⁴ RIEU-CLARKE, Alistair a Loures, Flavia Rocha. Still not in Force: Should States Support the 1997 UN Watercourses Convention? *The Review of European Comparative International Environmental Law* vol 18 iss. 2 (2009), str. 185–197.

¹⁵ Obecně k problematice *obecně platného obyčejoprávního ekvivalentu mezinárodněprávní kodifikační úmluvy* (jak jej nazývá Čepelka) srovnej ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel a BÍLKOVÁ, Veronika. *Kodifikace a rozvoj mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008.

V době, kdy se zdálo, že Úmluva OSN o vodním právu nikdy nevstoupí v platnost, začala ILA intenzivně pracovat na aktualizaci Helsinských pravidel. Výsledná **Berlínská pravidla nakládání s vodními zdroji** (2004 *Berlin Rules on Water Resources*) s proklamovanou ambicí poskytnout manuál pro udržitelné zacházení s vodami pro 21. století se však zásadně odchytila od původního pojetí, např. rozšířením působnosti i na čisté vnitrostátní vody či inkorporací lidskoprávních ustanovení o participaci či právu na vodu. Zejména z tohoto důvodu jsou Berlínská pravidla v rámci odborné obce vnímána kontroverzně; nahradí-li někdy Helsinská pravidla, rozhodně to nebude v dohledné době.

Posledními příspěvky ve vývoji mezinárodního vodního práva jsou tři relativně nedávné rozsudky MSD. V rozsudku ve věci **práva plavby na řece San Juan** (2009) MSD vyjasnil obsah a rozsah práva plavby, které má Kostarika na řece San Juan ležící plně na nikaragujském území. V rozsudku ve věci **celulózek na řece Uruguay** (2010) MSD vyjasnil obsah procedurálních povinností při povolování nového způsobu využívání sdílené řeky (povinnosti provedení EIA, oznámení druhému státu, konzultace a smírného řešení sporu) a konstatoval jejich oddělenost od povinností materiální povahy. V rozsudku ve sloučených případech **stavby silnice podél řeky San Juan v Kostarice a aktivit Nikaraguy v pohraničí** (2015) MSD rozhodoval ve sporu o část území ostrova Portillos u ústí řeky San Juan do moře; území přířkl Kostarice, konstatoval však porušení povinnosti provedení EIA u výstavby silnice coby záměru s přeshraničním dopadem, čímž zároveň explicitně dovedl existenci této povinnosti v obecném mezinárodním právu.

3. Princip spravedlivého využívání a jeho vztah k ochraně mezinárodních vodních toků

3.1 Obsah principu

Jak jsem zmínil výše, mezinárodní vodní právo je dnes postaveno na dvou základních principech: (1) principu spravedlivého využívání a (2) povinnosti nepůsobit přeshraniční újmu (vztah mezi oběma principy není v teorii zcela vyjasněn; viz dále), ke kterým pak různí autoři různě systematizují další principy substantivní a procesní povahy. Ochrana mezinárodních vodních toků, přestože někteří autoři princip ochrany vyčleňují jako samostatně stojící¹⁶, je inherentní součástí obou těchto principů, jak ukáží na následujících stránkách.

Princip spravedlivého využívání niterně souvisí se v současné době dominantním teoretickým přístupem k využívání (a ochraně) mezinárodních vod-

---

Str. 11–12.

¹⁶ McCAFFREY, Stephen C. *The Law of International Watercourses. Second Edition*. Oxford: Oxford University Press, 2007. Str. 453–462.

ních toků – tzv. teorií spravedlivého využívání. V teorii a návazně i v právních nástrojích se prosadil jako prostředek vyvažování navzájem si konkurujících způsobů využívání – jinými slovy jako nástroj hledání spravedlivého způsobu alokace zdrojů. Princip spravedlivého využívání je základním principem Helsinských pravidel, obou hlavních globálních úmluv, v různých podobách je obsažen i ve většině úmluv regionálních a panuje jednoznačná shoda na jeho obyčejovém charakteru.

Při hledání obsahu principu spravedlivého využívání je nutné se nejprve podívat na klíčové slovo *equitable*, které odkazuje na pojem *equity* (česky někdy překládáno jako *ekvita*). *Equity* je druhým subsystémem tradičního anglického práva, paralelním k systému *common law*, od kterého se odlišovala zejména menší formálností a důrazem na hledání a poskytnutí materiální spravedlnosti (a to i tam, kde by ji soud rozhodující podle formálnějšího *common law* nebyl schopen poskytnout). Právě nalézání spravedlnosti v materiálním smyslu (méně navázané na formální právní úpravu) se postupem času s *equity* ztotožnilo.¹⁷ V oblasti mezinárodního vodního práva se jako první příklad použití *equity* při vyvažování zájmů zúčastněných stran dává odlišné stanovisko soudce Hudsona k rozsudku Stálého dvora mezinárodní spravedlnosti ve věci odvedení vod z řeky Mázy (1937). Stálý dvůr v daném případě omezil své rozhodování pouze na ustanovení smlouvy mezi Nizozemskem a Belgií ohledně rozdělení vod řeky Mázy, aniž by přihlédl k jiným pravidlům mezinárodního práva (jejichž existenci tedy nemohl konstatovat a jejich obsah vysvětlit či dotvářet), soudce Hudson však ve svém stanovisku rozebral možnost použití principu *equity* coby principu vycházejícího z *obecných zásad právních uznávaných civilizovanými národy* (ve smyslu čl. 38 odst. 1 písm. c) Statutu Stálého dvora, dnes Statutu MSD), čímž mj. předznamenal pozdější přístup MSD k používání *equity* například při dělení kontinentálních šelfů.

Je to právě *equity*, materiální spravedlnost, co je podstatou principu spravedlivého využívání. Každý poříční stát má právo na spravedlivý podíl na užitcích plynoucích z využívání sdíleného povodí, za předpokladu, že neodnímá stejný přístup k užitkům z vodního toku ostatním poříčním státům.¹⁸ *Spravedlivý* zde neznámá *stejný* ve smyslu prostě matematicky vypočítaného podílu; naopak, při hledání spravedlivého podílu je třeba vzít v úvahu řadu dalších proměnných. Ty detailně definují Helsinská pravidla v čl. V: konkrétně se jedná o geografické, hydrologické a klimatické podmínky povodí, historické (zavedené) způsoby využívání, ekonomické a sociální potřeby poříčních států a počet jejich obyvatel závislých na daném vodním toku, srovnávací cenu alternativního uspokojování těchto potřeb, existenci jiných (alternativních) přírodních zdrojů, hospodárnost využívá-

¹⁷ V oblasti práva životního prostředí se pojem *equity* používá například v kontextu *intergenerational equity* – mezigenerační spravedlnosti coby jednoho z klíčových konceptů udržitelného rozvoje.

¹⁸ SOBOTKA (op. cit.), str. 18.

ní vod, proveditelnost kompenzací coby prostředku smírného řešení sporů nebo míru uspokojitelnosti potřeb toho kterého státu, aniž je jinému státu nebo státům způsobena závažná újma. Všechny tyto proměnné musí být zváženy ve svém úhrnu, jejich závažnost se však posuzuje podle konkrétních podmínek daného povodí; čl. VI přitom konstatuje, že žádný ze způsobů využívání nemá oproti ostatním prioritě. Čl. VII pak zdůrazňuje, že pořiční stát nemůže být krácen ve svém právu na současný rozumný podíl užiteků kvůli potenciálnímu budoucímu využívání jiným státem; tím se zdůrazňuje fluidita principu spravedlivého využívání – vyskytne-li se v budoucnu nový způsob využívání, bude se spravedlivá alokace užiteků na základě principu spravedlivého využívání hledat znovu. Proto, jak si všímá např. McCaffrey, princip spravedlivého využívání je spíše procesem, než principem.¹⁹ Tomu odpovídá i jeho úzké provázání s procedurálními pravidly (viz dále).

Úmluva OSN o vodním právu princip spravedlivého využívání podle Helsinských pravidel přebírá, koncepčně jej navazuje zejména na obecnou povinnost spolupráce při využívání přírodního zdroje (čl. 8) a dále jej „aktualizuje“ zejména s ohledem na vývoj v oblasti ochrany životního prostředí, když za hlavní cíl principu spravedlivého využívání označuje *optimální a udržitelné využívání* mezinárodního vodního toku. Doplňuje rovněž seznam proměnných, se kterými je třeba kalkulovat při stanovení spravedlivého podílu, konkrétně například o ekologické podmínky povodí nebo existenci ochrany užívaných vodních zdrojů. Tento přístup přebírají i berlínská pravidla. Jak jsem ale napsal již vícekrát, ustanovení Úmluvy je s ohledem na nízký počet smluvních stran a nepravděpodobné přetavení jejích ustanovení do mezinárodního obyčeje třeba brát s rezervou (totéž platí i pro Berlínská pravidla), a to přesto, že z hlediska udržitelného využívání a ochrany vodních toků bych si například já právě takový obsah principu spravedlivého využívání rozhodně přál.

3.2 Vztah k ostatním principům mezinárodního vodního práva

3.2.1 Povinnost nezpůsobit újmu

Povinnost nepůsobit jinému státu újmu (*prevention of transboundary harm/no harm*) je primární mezinárodněprávní povinností států ve vztahu k ochraně životního prostředí nejen v oblasti mezinárodních vodních toků. Jedná se o zakotvení obecné již v římském právu přítomné právní zásady *sic utere tuo ut alienum non laedas* (*nezpůsobuj užíváním svého vlastnictví škodu druhým*) a korektiv jiného základního principu mezinárodního práva životního prostředí (resp. mezinárodního práva obecně) – suverenity státu nad přírodními zdroji na jeho území a nad jejich využíváním. Coby obecný princip mezinárodního práva ji dovedil

¹⁹ McCaffrey (op. cit.), str. 401–404.

arbitrážní panel ve sporu o slévárnu v Trailu (1938) a o několik let později potvrdil MSD v případě Korfského průlivu (1949).

V úzce provázaném světě je ovšem nemožné zcela se vystříhat všech dopadů vlastní činnosti na druhé státy, klíčovou otázkou proto je, kdy působená újma překročí mez, která ji činí zakázanou – jednoznačná odpověď ale neexistuje. Různé dokumenty používají různá nejednoznačně definovaná adjektiva: Helsinská pravidla pracují se *substantial injury*, Úmluva EHK se zcela nekvantifikovaným *transboundary impact*, Úmluva OSN o vodním právu se *significant harm*. O otázce míry lze vést takřka nekonečnou debatu²⁰, pro účely předloženého článku lze však uzavřít, že újma musí být citelná a postižený stát musí být schopen ji dostatečně kvalifikovat i kvantifikovat, jinak neunese důkazní břemeno (jako Maďarsko v *Gabčíkovo-Nagymaros* nebo Argentina v *Celulózkách na řece Uruguay*).

Obvykle se uvádí, že povinnost nezpůsobit újmu je vedle principu spravedlivého využívání druhým úhelným principem mezinárodního vodního práva. Oba principy spolu však velice úzce souvisí. Helsinská pravidla v čl. X zdůrazňují, že aby byl dodržen princip spravedlivého využívání, musí státy (a) *zabránit jakékoli nové formě znečištění nebo zvýšení stávajícího znečištění v mezinárodním povodí, které by mohlo způsobit závažnou újmu na území jiného státu*, a (b) *přijmout veškerá přiměřená opatření ke snížení stávajícího znečištění vod mezinárodního povodí v takovém rozsahu, aby na území jiného státu nedocházelo k závažné újmě*.²¹ Jinými slovy, využívání způsobující závažnou újmu na území jiného státu nemůže být nikdy považováno za spravedlivé a chráněné principem spravedlivého využívání. Helsinská pravidla tím princip spravedlivého využívání s povinností nepůsobit závažnou újmu integrálně provazují. Tato vazba a souvislost je zejména v teorii považována za zajímavou teoretickou hříčku,²² kdy se například na půdě ILA vedly dlouhé debaty o tom, zda se jedná o dva oddělené principy, či o jeden jediný (Berlínská pravidla oba principy v čl. 12 výslovně spojují do jediného pravidla). Naopak výsledné znění čl. 7 Úmluvy OSN o vodním právu oproti textu Návrhu článků z roku 1994 výslovnou zmínku o tom, že *využívání způsobující závažnou újmu ve formě znečištění na území jiného státu nemůže být považováno za spravedlivé*, vypustilo,²³ což indikuje neochotu států tuto povinnost bez dalšího akcepto-

²⁰ Srovnej např. McCAFFREY (op.cit.), str. 431–435 nebo McINTYRE Owen. *Environmental Protection of International Watercourses under International Law*. London: Routledge, 2016. Str. 104–116.

²¹ Je ovšem třeba zdůraznit, že újma nemusí spočívat pouze ve znečištění sdílených vod, ale rovněž v umenšení jejich objemu (jejich ztrátovým využíváním, např. k zavlažování, nebo odvedením z povodí pryč) nebo naopak zvětšení jejich objemu nad předpokládanou míru (například v případě protržení hráze vodního díla), změně hydrologických podmínek (úpravy mající za následek změnu přirozeného průběhu povodní) nebo omezení propustnosti řeky pro migraci ryb stavbou přehrad bez odpovídajících rybích přechodů.

²² McCAFFREY (op. cit.), str. 407–408 a 436.

²³ McINTYRE, str. 184–185.

vat. Z hlediska aplikační praxe je třeba zdůraznit, že státy v mezinárodních sporech netvrdí porušení principu spravedlivého využívání, ale utrpenou či potenciální újmu (jak Maďarsko v *Gabčíkovo-Nagymaros*, tak Argentina v *Celulózkách na řece Uruguay*), čímž opět zdůrazňují oddělené chápání obou pravidel.

Právě v *Celulózkách* MSD detailně vysvětlil obsah povinnosti nezpůsobit újmu jako povinnost náležitě péče (*due diligence*), tj. povinnost uplatnit veškeré prostředky, které má stát k dispozici, aby vyloučil, že činnosti odehrávající se na jeho území nebo v jeho jurisdikci nezpůsobí významnou škodu na životním prostředí jiného státu. Stejnou součástí postupu s náležitou péčí je konkrétně v případě činností s možným přeshraničním prvkem provedení posouzení vlivů na životní prostředí (EIA); to MSD potvrdil i v rozsudku ve věci *silnice podél řeky San Juan*. Nejedná se tedy o odpovědnost za výsledek, ale o odpovědnost konání: učinil-li stát vše, co po něm bylo možno rozumně požadovat, z odpovědnosti za způsobenou újmu se vyviní.²⁴

3.2.2 Koncept trvale udržitelného rozvoje

Tento koncept se prvně vyskytl ve Zprávě OSN Our common future v roce 1987 a v mezinárodním právu životního prostředí se etabloval coby *leitmotiv* Deklarace z Ria (1992). S ohledem na své mládí pochopitelně chybí v Helsinských pravidlech, je ale integrální součástí jak Úmluvy EHK o ochraně vodních toků, tak Úmluvy OSN o vodním právu, která z *optimálního a udržitelného využívání* mezinárodního vodního toku činí cíl principu spravedlivého využívání. Ještě dále jdou v tomto ohledu Berlínská pravidla, která sama sebe nazývají *strukturou pro podporu udržitelnosti*. MSD se ke konceptu udržitelného rozvoje vyjádřil v *Gabčíkovo-Nagymaros* spíše ve smyslu *obiter dictum*, když konstatoval, že *normy mezinárodního práva obsažené v řadě nástrojů přijatých během posledních dvou dekad* (tj. zhruba od roku 1972) *reagují na zvyšující se povědomí o rizicích spojených s lidskými zásahy do přírody, a to rizicích pro současnou i budoucí generace* (...) Tuto potřebu sladit ekonomický rozvoj a ochranu přírody výstižně ztělesňuje koncept udržitelného rozvoje, aniž se však vyjádřil k povaze konceptu v obecném mezinárodním právu; často skloňované odlišné stanovisko soudce Weeramathyho může přesvědčit pouze silou svých argumentů. Bez ohledu na právní status konceptu udržitelného rozvoje jsem vůči způsobům jeho aplikace konkrétně v oblasti ochrany sladkovodních vodních zdrojů spíše skeptický, protože s ohledem na nejednoznačný obsah může rozvojová stránka nabývat vrchu nad stránkou ochrany, jako je tomu (v oblasti využívání sladkovodních zdrojů) například v poslední iterační konceptu – Cílech udržitelného rozvoje OSN²⁵.

²⁴ Detailně k *due diligence* v mezinárodním právu srovnej ŠTURMA, Pavel „Náležitá péče“ v mezinárodním právu: obecný pojem s variabilním obsahem. *Právník* roč. 160, č. 6 (2021), str. 401–415.

²⁵ Odkazují na svůj rozbor v ANDRESKA, Dominik. Protection of international watercourses in the light of UN Sustainable Development Goals. In DAMOHORSKÝ, Milan, STEJSKAL, Vojtěch,

3.2.3 Princip předběžné opatrnosti

Tento relativně nový princip se etabloval až ve druhé polovině 80. let a do korpusu mezinárodního práva životního prostředí se pevně zařadil coby princip č. 15 v Deklaraci z Ria (1992). Ohledně jeho charakteru coby součásti mezinárodního obyčeje se však vedou dlouhodobé spory. Optimisté nicméně poukazují na vzrůstající popularitu principu v moderních environmentálních úmluvách. Jednou z prvních vlastovek této tendence byla (těsně před Konferencí v Riu uzavřená) Úmluva EHK o ochraně vodních toků, která princip předběžné opatrnosti zařadila do seznamu principů, kterými se mají státy nechat vést při plnění Úmluvou stanovené primární povinnosti předcházet přeshraničním dopadům, je však nutné podotknout, že princip předběžné opatrnosti není v Úmluvě zařazen mezi principy právně závazné, ale pouze doporučující („guiding“). Obdobná ustanovení obsahují rovněž na bázi Úmluvy EHK uzavřené dceřiné úmluvy o ochraně konkrétních vodních toků, mj. Úmluva o ochraně a udržitelném využívání Dunaje (1994) nebo Úmluva o ochraně Rýna (1999); Úmluva OSN o vodním právu princip předběžné opatrnosti výslovně nezmiňuje. Jako výslovnou povinnost jej však obsahují Berlínská pravidla. Skeptici poukazují mj. na to, že nejednoznačně kvantifikovanými environmentálními dopady vodního díla Gabčíkovo-Nagymaros coby důvodem pro nedokončení projektu se ve stejnojmenném sporu před MSD pokoušelo argumentovat Maďarsko (aniž nicméně výslovně použilo pojem *předběžná opatrnost*) a že s těmito argumenty se MSD neztotožnil – pouze soudce Weeramatry ve svém odlišném stanovisku poukázal na to, co pojmenoval princip opatrnosti (*principle of caution*). Ani v *Celulózkách na řece Uruguay* (kde princip výslovně vyplýval z ustanovení posuzovaného Statutu řeky Uruguay) MSD princip ve výsledku neaplikoval, když nejprve odmítl tvrzení Argentiny, že jeho aplikace znamená přenesení důkazního břemene (že nebude způsobena značná újma) na Uruguay, aby následně konstatoval, že Argentina důkazní břemeno (že jí bude způsobena závažná újma) neunesla, čímž podle mého názoru zcela popřel obsah principu. Lze uzavřít, že pro jednoznačné zakotvení principu předběžné opatrnosti jako součásti mezinárodního obyčeje stále chybí explicitní vyjádření například ze strany MSD, a možnosti jeho aplikace v mezinárodním vodním právu budou záviset hlavně na dobré vůli zúčastněných stran.

3.2.4 Povinnosti procesní povahy

Na princip spravedlivého využívání coby mechanismu vyvažování zájmů a užitků jsou navázána rovněž pravidla procesní povahy, bez nichž by dost dobře nemohl fungovat. V obecné rovině se jedná o povinnost spolupráce v dobré víře

---

KERSCHNER, Ferdinand a WAGNER, Erika (eds.). *Umsetzung der SDGs im europäischen, tschechischen und österreichischen Umweltrecht*. Praha: Právnická fakulta UK, 2020. Str. 96–109.

a zákaz jednostranných kroků, které by mohly ohrozit dosavadní stav, o kterém se předpokládá, že je rovnovážný a spravedlivý. Součástí povinnosti spolupráce je rovněž sdílení informací relevantních pro ostatní příslušné státy v rámci sdíleného povodí, např. o ekologickém stavu sdílených vod. Z hlediska iniciace procesu hledání spravedlivého využívání v případě zamýšleného nového způsobu využívání nebo změny již existujícího způsobu využívání nabývá povinnost spolupráce konkrétně podoby (1) povinnosti oznámení (notifikace), a to v dostatečném předstihu před započatím realizace; (2) povinnosti konzultace (vyjednávání) po provedené notifikaci a (3) povinnosti smírného řešení případného sporu. Takto či obdobně formulované procesní povinnosti obsahují již Helsinská pravidla a není sporu o jejich obvyčejové povaze; v různé podobě je obsahují v podstatě všechny mezinárodní úmluvy. Obsahem procesních pravidel se detailně zabýval MSD v *Celulózkách na řece Uruguay*. Za prvé jednoznačně oddělil odpovědnost za porušení povinností procesní (notifikace) a materiální povahy (povinnost nezpůsobit újmu), jinými slovy, neprovedená notifikace sama o sobě nezpůsobuje odpovědnost za způsobenou újmu, kterou je třeba posuzovat zvlášť. Za druhé dovedl, že obsahem apriorního oznámení má být provedená studia EIA, a že k této notifikaci má dojít ještě před tím, než stát povolí realizaci záměru podle svého vnitrostátního práva. Za třetí specifikoval, že pro stát plánující nový záměr sice existuje povinnost s jeho povolením počkat do okamžiku dokončení konzultací, zároveň ale po dokončení konzultací nemusí s realizací čekat na výsledek případného návazného sporu (v tomto konkrétním případě řízení před MSD). Nespecifikoval nicméně, kdy přesně končí předvídané konzultace – tohoto problému si byli vědomi i experti Komise pro mezinárodní právo při přípravě Úmluvy OSN o vodním právu, když ke všem procesním povinnostem stanovili jednoznačné lhůty. I zde však, stejně jako u všech ustanovení Úmluvy, platí, že v kontextu obvyčejového práva lze tyto lhůty brát pouze jako doporučující.

4. Závěr

Aniž jsem tak původně zamýšlel, předložený článek je ve výsledku koncipován vlastně chronologicky. V předchozích kapitolách jsem představil historii a současnost, nyní se budu zabývat budoucností ochrany mezinárodních vodních toků. V souvislosti s rostoucí lidskou populací, snahou zajistit pitnou vodu, dostatek potravin a sanitační zázemí pro všechny obyvatele planety, a také s postupující změnou klimatu, bude ochrana mezinárodních vodních toků nabývat na důležitosti. Jak populační růst a růst životní úrovně závisející na přístupu k vodě, tak negativní projevy změny klimatu se budou nejintenzivněji projevovat právě v oblastech, kde spolupráce na využívání a ochraně vodních zdrojů vážne.

Optimisté mezi odborníky na mezinárodní právo jako možné řešení nabízí návrat k paradigmatu teorie společného zájmu (v současné debatě označované jako teorie společného managementu), kdy společným zájmem bude udržitelné využívání a ochrana sdíleného vodního toku, a společný management, ideálně prostřednictvím mezinárodní organizace nezávislé na jednotlivých poříčních státech, kdy společným zájmem je dobrý stav a udržitelné využívání sdíleného vodního toku, bude cestou předcházení sporů o vodu. Jako příklad dobré praxe uvádí zejména fungování Úmluvy UNECE o ochraně vodních toků, jejich „dceřiných úmluv“ a s nimi provázané rámcové směrnice EU o vodách.²⁶ Bylo by samozřejmě krásné, kdyby se model říčních komisí spravujících jednotlivá mezinárodní povodí, který byl státům poprvé nabídnut již Akčním plánem pro životní prostředí (1972), uplatnil globálně pro všechna mezinárodní povodí. O půlstoletí později je však možné bezpečně (jakkoli pesimisticky) konstatovat, že zejména pro státy, které se považují za regionální velmoci, je multilaterální model nepřijatelný, neboť omezuje jejich vnímanou převahu při bilaterálním vyjednávání. Dobrým příkladem je Čína, která není stranou Úmluvy o Mekongu, ale má pouze status „*partnera v dialogu*“, který jí umožňuje, aby se účastnila těch schůzek Mekongské říční komise, kterých chce, ale aby zároveň nebyla vázána ustanoveními Úmluvy nebo stanovisky Komise, pokud to odporuje jejím zájmům (Čína byla rovněž jedním ze tří států, které v OSN hlasovaly proti Úmluvě OSN o vodním právu).

Spíše než paradigmatickou změnu v přístupu k ochraně mezinárodních vodních toků je podle mého názoru nutné hledat cestu metodou postupných kroků v existujícím právním prostředí. Důsledná aplikace principu spravedlivého využívání je podle mě cestou nejmenšího odporu, neboť není třeba vést debatu o tom, zda se již stal součástí mezinárodního obyčeje, a těší se podpoře rozvinutých i rozvojových států. Může sloužit jak k předcházení sporů mezi poříčními státy, tak k ochraně mezinárodních vodních toků a na ně navázaných ekosystémů. Zejména pružné úpravy podílů vod sdíleného vodního toku pro jednotlivé poříční státy zohledňující měnící se okolnosti v tom kterém mezinárodním povodí (změny klimatických a hydrologických podmínek, populační změny atd.) z něj může učinit jeden z klíčových nástrojů adaptace na klimatickou změnu. Jeho funkčnost však bude – podobně jako funkčnost mezinárodního práva obecně – záviset na ochotě států smírně spolupracovat.

²⁶ Srovnej např. VAN RIJSWICK, Marleen a KEESEN, Andrea. The EU Approach for Integrated Water Resource Management. In RIEU-CLARKE, Alistair, ALLAN, Andrew a HENDRY, Sarah (eds.). *Routledge Handbook of Water Law and Policy*. Oxon/Dundee: Routledge, 2017. Str. 51–64.

Literatura

ANDRESKA, Dominik. Protection of international watercourses in the light of UN Sustainable Development Goals. In DAMOHORSKÝ, Milan, STEJSKAL, Vojtěch, KERSCHNER, Ferdinand a WAGNER, Erika (eds.). *Umsetzung der SDGs Im Europäischen, tschechischen und österreichischen Umweltrecht*. Praha: Právnická fakulta UK, 2020. Str. 96–109.

BOURNE, Charles B. The International Law Association's contribution to International Water Resources Law. *Natural Resources Journal* vol. 36 (1996), str. 155–216.

ČEPELKA, Čestmír a ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018.

ČEPELKA, Čestmír, ŠTURMA, Pavel a BÍLKOVÁ, Veronika. *Kodifikace a rozvoj mezinárodního práva*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008.

GIORDANO, Mark, DRIESCHOVA, Alena, DUNCAN, James A., SAYAMA, Yoshiko, DE STEFANO, Lucia a WOLF, Aaron T. A review of the evolution and state of transboundary freshwater treaties. *International environmental agreements: politics, law and economics* vol. 14 iss. 3 (2013), str. 245–264.

MCCAFFREY, Stephen C. *The Law of International Watercourses. Second Edition*. Oxford: Oxford University Press, 2007.

MCINTYRE, Owen. *Environmental Protection of International Watercourses under International Law*. London: Routledge, 2016.

RIEU-CLARKE, Alistair a Loures, Flavia Rocha. Still not in Force: Should States Support the 1997 UN Watercourses Convention? *The Review of European Comparative International Environmental Law* vol 18 iss. 2 (2009), str. 185–197.

RIEU-CLARKE, Alistair. From treaty practice to the UN Watercourses Convention. In McCAFFREY, Stephen, LEB, Christina a DENOON, Riley T. (eds.). *Research Handbook on International Water Law*. Cheltenham UK/Northampton US: Edward Elgar, 2019. Str. 11–25.

SALMAN, Salman M. A. The Helsinki Rules, the UN Watercourses Convention and the Berlin Rules: Perspectives on International Water Law. *Water Resources Development* vol. 23 no. 4 (2007), str. 625–640.

SOBOTKA, Michal. Ochrana mezinárodních vodních toků. In: DAMOHORSKÝ, Milan a kol. *Mezinárodní právo životního prostředí. II. část (zvláštní)*. Beroun: Eva Rozkotová – IFEC, 2008. Str. 16–26.

TANZI, Attila, MCINTYRE, Owen, KOLLIPOULOS, Alexandros, RIEU-CLARKE, Alistair & KINNA, Rémy (eds.). *The UNECE Convention on the Protection and*

Use of Transboundary Watercourses and International Lakes. Its Contribution to International Water Cooperation. Leiden/Boston: Brill Nijhoff, 2015.

TVEDT, Terje et al (eds.). *A History of Water (Series III, Volume 2) – Sovereignty and International Law.* Londýn: Tauris 2015.

Van RIJSWICK, Marleen a KEESEN, Andrea. The EU Approach for Integrated Water Resource Management. In RIEU-CLARKE, Alistair, ALLAN, Andrew a HENDRY, Sarah (eds.). *Routledge Handbook of Water Law and Policy.* Oxon/ Dundee: Routledge, 2017.

O autorovi:

Dominik Andreska je doktorandem na katedře práva životního prostředí Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Článek byl zpracován v rámci programu CO-OPERATIO-6.Environmental Law a je výstupem z připravované dizertační práce.

THE PRINCIPLE OF EQUITABLE UTILIZATION IN INTERNATIONAL WATER LAW, ITS DEVELOPMENT AND ITS RELATION TO THE PROTECTION OF INTERNATIONAL WATERCOURSES

Abstract:

Customary international water law and its basic principles, the obligation not to cause transboundary harm and the principle of equitable utilization, are of fundamental importance in the use and protection of international watercourses. While the obligation not to cause transboundary harm is a general principle of international environmental law and its essence is presumably familiar to the informed reader, the principle of equitable utilization is specific only to the field of international water law. The article examines the relationship of this principle to the protection of international watercourses. It will show the historical development of international water law to its present form, discuss the content of the principle of equitable utilization and its application with special reference to the protection of international watercourses, and finally outline possible future developments in this area.

Keywords: International law; environmental law; international watercourses; environmental protection; equitable utilization

